



УДК 336.22 : 338.43

Ю. І. Швабу,
аспірантка, ПВНЗ «Європейський університет»

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ НАДХОДЖЕНЬ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуто методичні підходи до податкового планування податку на прибуток, основні принципи розрахунку прогнозованої суми надходжень податку на прибуток підприємств.

This article is about the methodical approaches to the tax forecasting of income tax, the main principles of calculation of forecasted sum of enterprise income tax revenues.

Ключові слова: планування надходжень від податку на прибуток, об'єкт оподаткування податком на прибуток, податок на прибуток підприємств, прогнозний обсяг надходжень.

Keywords: forecasting of revenues of income tax, income tax, forecasted sum of revenues.

Вступ. Основними бюджетоутворюючими податками є податок на прибуток підприємств (ППП), податок з доходів фізичних осіб (ПДФО) та податок на додану вартість (ПДВ). Важливою умовою наповнення казни держави і, звідси, виконання потреб суспільства є вибір ефективних методів податкового планування.

Постановка задачі. Метою статті є узагальнення підходів до визначення методів податкового планування надходжень податку на прибуток підприємств та їх систематизація, аргументування важливості податкового планування для зневілювання незбалансованості державного бюджету. Проблеми теоретичних та практичних прийомів податкового планування піднімалися когортою відомих вчених [1- 10] та інших.

Результати. Загальну структурну динаміку надходжень від податку на прибуток підприємств, податку з доходів фізичних осіб та податку на додану вартість представлено на рис. 1.

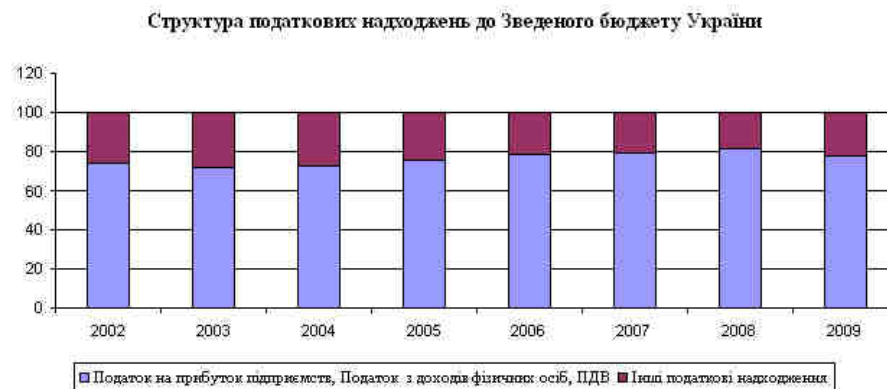


Рис.1. Структура податкових надходжень до Зведеного бюджету України

На рис.2. подано динаміку зміни часток ППП, ПДФО та ПДВ упродовж 2002-2009 років.

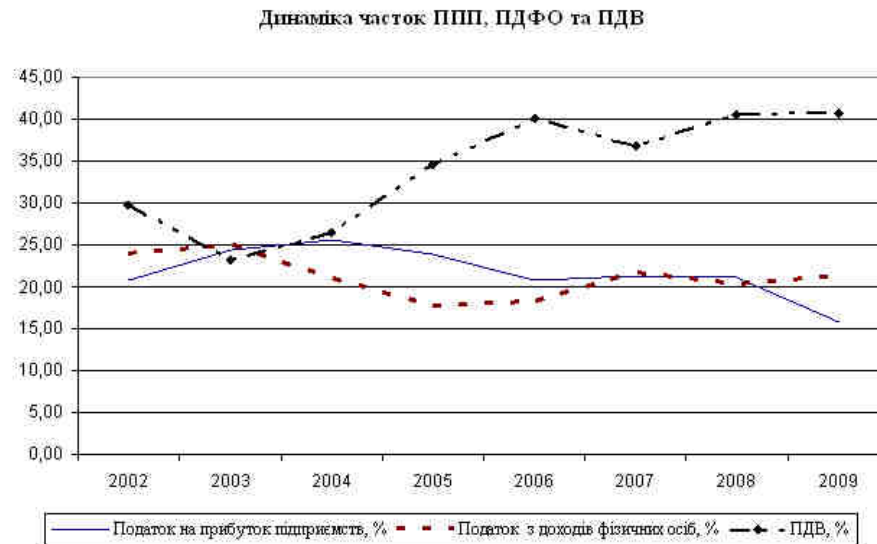


Рис. 2. Динаміка часток ППП, ПДФО та ПДВ у 2002-2009 роках

Для систематизації податкового планування потрібно з'ясувати методичні підходи планування податкових надходжень, що застосовуються в податкових органах держави.

Методика прогнозування надходжень податку на прибуток підприємств, що розроблена в Міністерстві фінансів України (Департамент доходів), дозволяє спрогнозувати надходження податку, враховуючи інформацію за звітними даними Державної податкової адміністрації України, зокрема, фактичні дані декларацій платників податку в динаміці, заборгованість та переплати з податку, списані суми податку та результати контрольно-перевірочної роботи, прогноз макроекономічних показників, розроблений Міністерством економіки.

Основні доміанти розрахунку прогнозованої суми надходжень від податку на прибуток підприємств заключаються в наступному: спершу розраховується прогнозний обсяг скоригованих валових доходів за формулою:

$$СВД_t = СВД_{t-1} \cdot \frac{I_{це}}{100} \cdot \frac{O_{пн}}{100} \quad (1)$$

де t – індекс часового періоду;

СВД – скориговані валові доходи;

$I_{це}$ – індекс цін виробників;

$O_{пн}$ – обсяг продукції промисловості.

Прогнозний обсяг скоригованих валових витрат визначається за формулою:

$$СВВ_t = СВВ_{t-1} \cdot \frac{I_{це}}{100} \cdot \frac{O_{пн}}{100} \quad (2)$$

де СВВ – скориговані валові витрати.

Прогнозний обсяг амортизаційних відрахувань розраховується за формулою:

$$AM_t = \frac{\sum_{i=1}^n AM_{t-i}}{n} \cdot \frac{СВД_{t-i}}{СВД_t} \quad (3)$$

де AM – амортизаційні відрахування.

Визначається об'єкт оподаткування податком на прибуток підприємств за формулою:

$$OB = СВД - СВВ - AM \quad (4)$$

де OB – об'єкт оподаткування податком.

Розраховується сума прибутку підприємств, що підлягає оподаткуванню за формулою:

$$П_о = OB - БЗ - Пзв \quad (5)$$

де $П_о$ – прибуток, що підлягає оподаткуванню; БЗ – балансові збитки, не компенсовані прибутками до 01.01.2003 року; Пзв – прибуток, звільнений від оподаткування.

Обчислюється сума умовно нарахованого податку на прибуток підприємств за формулою:

$$НП = \frac{П_о}{100} \cdot C_m \quad (6)$$

де НП – умовно нарахований податок; C_m – законодавчо встановлена ставка податку.

Визначається загальна сума нарахувань податку на прибуток по підприємствах за формулою:

$$ВН = НП - Пзм \quad (7)$$

де ВН – всього нарахувань податку по підприємствах; Пзм – сума зменшення умовно нарахованої суми податку.

Загальна сума податку по підприємствах усіх видів діяльності обраховується за формулою:

$$ВП = ВН + Пб + Пс \quad (8)$$

де ВП – загальна сума податку по підприємствах усіх видів діяльності; ВН – всього нарахувань податку по підприємствах; Пб – податок на прибуток

банківських організацій; *Пс* – податок на прибуток страхових організацій.

Визначається додатковий ресурс надходжень податку, який враховує стан справляння податку, стан адміністрування податку, контрольньо-перевірочну роботу, тощо, за формулою:

$$DP = PC + АКП + Пборг + ШС + Ппеня \quad (9)$$

де *DP* – додатковий ресурс надходжень податку; *PC* – реструктуризовані суми податку; *АКП* – донараховані суми податку за актами контрольньо-перевірочної роботи;

Пборг – погашення податкового боргу з податку, без урахування сум боргу платників, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство або прийнято рішення суду про призупинення стягнення; *ШС* – нарахування штрафних санкцій за несвоєчасну сплату податку; *Ппеня* – суми пені за несвоєчасну сплату податку.

Зазначені показники визначаються на підставі звітних даних Державної податкової адміністрації України за попередні роки.

Остаточна сума податку на прибуток до загального фонду зведеного бюджету, визначається за формулою:

$$ПП = ВП + ЗУ + ДР + ПР + ВГ \quad (10)$$

де *ВП* – загальна сума податку по підприємствах всіх видів діяльності; *ЗУ* – вплив законодавчих змін, у разі їх прийняття; *ПР* – переплати (суми надміру сплаченого податку); *ВГ* – втрати від ймовірного збільшення ціни на газ.

Визначена сума податку на прибуток до загального фонду зведеного бюджету розподіляється на надходження податку до державного бюджету та до місцевих бюджетів.

Методика прогнозування надходжень податку на прибуток підприємств обов'язково враховує стан надходження податку в розрізі таких галузей економіки: сільське господарство, мисливство, лісове господарство, рибальство; добувна промисловість; переробна промисловість; виробництво та розподіл електроенергії, газу та води; будівництво; торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів і предметів особистого вжитку; транспорт; інші. Прогноз обсягів надходжень від податку на прибуток підприємств у 2011-2012 рр. представлено у табл. 1

Таблиця 1. Прогноз обсягів надходжень від податку на прибуток підприємств у 2011-2012 рр., млн. грн.

Вид податку	Прогноз			
	Академії фінансового управління	Департаменту доходів	Інституту економіки та прогнозування	Середня прогнозна величина
Прогноз на 2011 рік				
Податок на прибуток підприємств	43323	42010	41617	42317
Прогноз на 2012 рік				
Податок на прибуток підприємств	50119	46945	48181	48415

У процесі податкового планування приймає участь система органів та інституцій, однак провідне місце у ній займають органи ДПСУ, обов'язки яких полягають у обліку платників податків, а також забезпечення виконання запланованих показників наповнюваності бюджету в частині реалізації фіскального потенціалу держави та мінімізації податкових правопорушень.

В Україні показники мобілізації бюджетних надходжень не відповідають фіскальному потенціалу держави. Державна казна недоотримує коштів внаслідок декількох причин. Основними з них можна вважати недовіли податкового адміністрування – в основному необґрунтоване надання податкових пільг платникам податків: в окремі роки надані податкові пільги перевищували обсяг бюджетних надходжень на 40-50%, що є парадоксальним явищем та засвідчує про необ'єктивне податкове планування. Також в Україні набуло широкого поширення ухилення від сплати податків: за останні п'ять років частка порушників податкового законодавства серед перевірених підприємств невпинно зростає від 64,9% у 2006 р. до 84,7% у 2010 р., а серед фізичних осіб-суб'єктів підприємництва – від 43,2% у 2006 р. до 75% у 2010 р. від загальної кількості перевірених.

Найбільше бюджетних втрат держава зазнала від неповної сплати ПДВ та податку на прибуток.

Коефіцієнти ефективності проведення податкових перевірок в Україні мають спадну тенденцію, як і показники умовної окупності податкових органів, хоча ДПСУ повністю покриває державні видатки на своє функціонування шляхом збору належних державі податкових платежів.

Незбалансованість бюджету, як наслідок економічної кризи – головний фактор, який спонукає державну владу зосередитись на пошуку заходів додаткового залучення фінансових ресурсів у бюджет за рахунок розширення податкової бази, підняття ставок податків, скорочення числа податкових пільг, залучення більшого числа об'єктів до оподаткування із одночасним посиленням репресивних заходів

Сучасна податкова практика вирізняє два основних способи боротьби з податковими зловживаннями: попереджувальні (превентивні методи) та каральні (репресивні методи). Важливою умовою для зменшення кількості податкових правопорушень є розширення сфери превентивного податкового контролю.

За допомогою методів оперативного податкового втручання у бюджетно-податкові відносини податкова служба попереджує податкові правопорушення і поповнює доходи бюджетів за рахунок виявлених під час перевірок та стягнутих за наслідками податкового контролю несплачених сум податків, що сприяє виконанню прогнозованих показників податкових надходжень.

Головним завданням податкового контролю є забезпечення: виконання заходів податкового планування і, в кінцевому підсумку, економічної безпеки держави, тому основними його методами повинні бути прогноз, попередження, недопущення, а вже потім – застосування каральних санкцій для загальної чи часткової превенції можливих у майбутньому правопорушень.

Висновок. Таким чином, при систематизації податкового планування на перший план має виходити обґрунтування його методів, створення методики податкового планування за видами податків і неподаткових платежів. Податкове планування включає процес податкової оптимізації – заходи, пов'язані з досягненням необхідних пропорцій усіх фінансових аспектів операцій. Податкове планування полягає в розробці і впровадженні різних законних схем зниження податкових відрахувань, за рахунок застосування методів стратегічного планування фінансово-господарської діяльності підприємства і стратегії розвитку окремих галузей та економіки держави в цілому. На тлі економічної кризи податкове планування дозволяє бізнесу вижити, а державі задовольняти потреби суспільства.

Список використаних джерел.

1. Єлісеєв А. Податкове планування та планування податкових платежів / А. Єлісеєв, А. Загородній // Податкове планування. – 2001. - № 1. – С. 7 – 8.
2. Загородній А. Г. Податки та податкове планування підприємницької діяльності: Монографія / А. Г. Загородній, А. В. Єлісеєв. – Львів, Центр Бізнес-Сервіс, 2003. – 152 с.
3. Иванов Ю. Б. Налоговое планирование: суть, отличия методы / Ю. Б. Иванов // Бухгалтерия. – 2004. - № 40. – С. 37 – 40.
4. Крисоватий А. І. Гармонізація оподаткування у парадигмі загальнодержавних інтересів / А. І. Крисоватий, Т. В. Кошук // Фінанси України. – 2004. - № 2. – С. 109 – 117.
5. Лютій І. О. Податки на споживання в економіці України / Лютій І. О., Дрига А. Б., Петренко М. О. – К.: Знання, 2005. – 336 с.
6. Підлужний М. Податкове планування як пошук оптимальних варіантів господарських операцій / М. Підлужний // Податкове планування. – 200. - № 1. – С. 6 – 7.

7. Прокопенко Н. С. Податкове регулювання агропромислового виробництва : монографія / Н. С. Прокопенко / Акад. аграр. наук; ННЦ ІАЕ. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009 – 316 с..
8. Талавира М. П. Фіскальна політика і державний бюджет / М. П. Талавира // Науковий вісник Національного аграрного університету: зб. наук. праць. – 2002. – Вип. 56. – С. 58-60.
9. Тарангул Л. Л. Оподаткування та регіональний розвиток (теорія і практика): Монографія / Тарангул Л. Л. – Ірпінь: Академія ДПС України/, 2003. – 286 с.
10. Шатковська Л. С. Внутрішній та зовнішній контроль у забезпеченні управління розрахунками за податками Л. С. Шатковська, І. В. Герасимук // Науковий вісник Національного аграрного університету: зб. наук. праць. – 2007. – Вип. 111. – С. 158-162.

Стаття надійшла до редакції 26.09.2011 р.



ТОВ "ДКС Центр"